

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalárska práca

2024

Lucia Rojková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNYCH VIED

Inštitút politologických štúdií

Katedra politológie

Lendak a Vlkovce – anomália pod Tatrami
Skúmanie volebných výsledkov v okrese Kežmarok

Bakalárska práca

Autorka práce: Lucia Rojková

Študijný program: Politológia a verejná politika

Vedúci práce: Mgr. Lukáš Hájek, M. A., Ph. D.

Rok obhajoby: 2024

Prehlásenie

1. Prehlasujem, že som predkladanú prácu spracovala samostatne a použila som iba uvedené pramene a literatúru.
2. Prehlasujem, že práca nebola využitá k získaniu iného titulu.
3. Súhlasím s tým, aby bola práca sprístupnená pre študijné a výskumné účely.
4. Pri príprave tejto práce som nepoužila žiadny nástroj umelej inteligencie.

V Prahe dňa 28. 4. 2024

Lucia Rojková

Bibliografický záznam

ROJKOVÁ, Lucia. *Lendak a Vlkovce – anomália pod Tatrami. Skúmanie volebných výsledkov v okrese Kežmarok*. Praha, 2024. 37 s. Bakalárska práca (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Inštitút politologických štúdií, Katedra politológie. Vedúci bakalárskej práce Mgr. Lukáš Hájek, M. A., Ph. D.

Rozsah práce: 66 636 znakov vrátane medzier

Abstrakt

Bakalárska práca sa zaoberá analýzou výsledkov parlamentných volieb v okrese Kežmarok so zameraním na obce Lendak a Vlkovce. Cieľom je identifikovať faktory, ktoré odlišujú tieto obce od ostatných obcí v okrese Kežmarok v kontexte volebného správania. Dôvodom je fakt, že v Lendaku a Vlkovciach počas obdobia rokov 1994 - 2023 v parlamentných voľbách nikdy nevyhrali strany Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) a SMER - sociálna demokracia (SMER - SD), čím sa odlišujú od zvyšných obcí v okrese. Konkrétna výskumná otázka, ktorá je položená, znie: „Prečo obyvatelia obcí Lendak a Vlkovce volia inak ako zvyšok okresu Kežmarok?“.

Teoretické ukotvenie práce sa zaoberá konceptom sily politického vodcu, jeho vplyvom a dôležitosťou charizmatického vodcovstva, pričom sa opiera o autorov ako Oskar Krejčí a Max Weber. Ďalej sa práca zaoberá vplyvom sociálnych skupín na volebné rozhodnutia občanov, s dôrazom na schopnosť sociálnych skupín ovplyvňovať voličské preferencie iných skupín, čo je tematizované v prácach Paula Lazarsfelda.

Metodika práca zahŕňa kvantitatívnu analýzu volebných výsledkov parlamentných volieb a komunálnych volieb od roku 1990, ale aj volieb do Národného zhromaždenia v roku 1960. Nasledovala kvalitatívna analýza, a teda rozhovory s obyvateľmi oboch obcí. Dôvodmi, pre ktoré obyvatelia Lendaku a Vlkoviec volia niekoľko generácií inak ako zvyšok okresu Kežmarok je niekoľko. Patria medzi ne zlé historické skúsenosti z čias komunistického režimu, kedy im bola zakazovaná viera, ktorá je pre obe obce veľmi dôležitá. Uzavretosť obcí ako sociálnych skupín, ktoré ovplyvňujú jednotlivca aj v politickom živote je kľúčovým faktorom a tiež jedným z dôvodov. V prípade Lendaku zohral dôležitú úlohu starosta ako politický vodca, ktorý bol aktívnym členom Kresťanskodemokratického hnutia. To má v obciach silnú podporu z dôvodu témy viery, regionálnej poznateľnosti a finančnej podpory.

Politické preferencie ľudí sa menia, ale Lendak a Vlkovce sú generácie stabilné vo svojom politickom správaní, čo je hlavnou témou tejto práce.

Kľúčové slová

Lendak, politický vodca, sociálna skupina, volebné rozhodnutie, Vlkovce

Názov práce

Lendak a Vlkovce – anomália pod Tatrami. Skúmanie volebných výsledkov v okrese Kežmarok.

Abstract

The bachelor thesis deals with the analysis of the results of the parliamentary elections in the district of Kežmarok, focusing on the municipalities of Lendak and Vlkovce. The aim is to identify the factors that differentiate these municipalities from other municipalities in the Kežmarok district in the context of electoral behaviour. This is due to the fact that in Lendak and Vlkovce during the period 1994 - 2023 the parties Movement for a Democratic Slovakia (HZDS) and SMER - Social Democracy (SMER - SD) never won the parliamentary elections, which distinguishes them from the rest of the municipalities in the district. The specific research question that is asked is: 'Why do the inhabitants of the municipalities of Lendak and Vlkovce vote differently from the rest of the Kežmarok district?'

The theoretical anchoring of the thesis deals with the concept of the power of a political leader, its influence and the importance of charismatic leadership, drawing on authors such as Oskar Krejci and Max Weber. Further, the thesis examines the influence of social groups on citizens' voting decisions, with an emphasis on the ability of social groups to influence the voting preferences of other groups, which is thematized in the work of Paul Lazarsfeld.

The methodology of the thesis includes a quantitative analysis of the electoral results of parliamentary and local elections since 1990, as well as the 1960 National Assembly elections. This was followed by a qualitative analysis, that is, interviews with residents of both municipalities. There are several reasons why the inhabitants of Lendak and Vlkovce vote differently from the rest of the Kežmarok district for several generations. These include bad historical experiences during the communist regime, when their faith, which is very important for both villages, was forbidden to them. The closed nature of the villages as social groups that

also influence individuals in political life is a key factor and also one of the reasons. In the case of Lendak, the mayor played an important role as a political leader who was an active member of the Christian Democratic Movement. This has strong support in the villages because of the faith theme, regional recognition and financial support.

People's political preferences change, but Lendak and Vlkovce are generations stable in their political behaviour, which is the main theme of this thesis.

Key words

Lendak, political leader, social group, electoral decision, Vlkovce

Title

Lendak and Vlkovce - an anomaly under the Tatras. Examination of election results in the district of Kežmarok.

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí pánovi Mgr. Lukášovi Hájkovi, M. A., Ph. D. za jeho odborné a cenné rady pri písaní tejto bakalárskej práce. Ďakujem za jeho proaktívny a dôkladný prístup a za čas a trpezlivosť, ktoré venoval mojim otázkam a neistotám. Rovnako si vážim ochotu, čas a pomoc všetkých respondentov a ďakujem, že sa so mnou podelili o svoje skúsenosti.

Obsah

Úvod.....	16
1 Teoretická časť	18
1.1 <i>Politický vodca</i>	18
1.2 <i>Vplyv sociálnej skupiny na volebné rozhodnutie</i>	19
1.3 <i>Výskumné prípady Lendak a Vlkovce</i>	22
1.3.1 Obec Lendak.....	24
1.3.2 Obec Vlkovce	26
2 Metodológia	29
3 Zistené anomálie	32
3.1 <i>Obec Lendak</i>	32
3.2 <i>Obec Vlkovce</i>	34
Záver	37
Zoznam použitej literatúry	40
Zoznam skratiek.....	44

Úvod

Ľudia sa menia v priebehu rokov, majú iné záujmy, názory a pohľady na život. Ich postoje sa premietajú aj do volebného rozhodnutia a podpory kandidátov. Mladý človek má predsa iné očakávania od politikov ako ten starší. Na prípadoch obcí Lendak a Vlkovce ale pozorujeme pravý opak. Obyvatelia týchto podtatranských obcí sú verní jednej politickej strane celé generácie.

Voličské správanie sa zvykne skúmať z demografického alebo socioekonomického hľadiska. Ľudia z urbánneho prostredia a s vyšším vzdelaním volia pravicové strany a naopak rurálni voliči s nižším vzdelaním inklinujú k ľavicovým stranám. Túto súvislosť si všimli už klasickí autori ako Maurice Duverger a Seymour Martin Lipset (Novák, 1997). Aj autor Krivý (2000) realizoval výskum, na základe ktorého konštatoval, že vzdelanie do značnej miery ovplyvňuje politické a hodnotové inklinácie voličov. Spomínané výskumy platia pre obce v okrese Kežmarok, nie však pre dve z nich - Lendak a Vlkovce. Tie sa z hľadiska vekovej štruktúry obyvateľov, vzdelanosti či nezamestnanosti nijako nelíšia od zvyšných 39 obcí a miest v okrese, ale aj tak dlhodobo a konštantne volia inak. Na rozdiel od iných obcí v okrese, v Lendaku a ani vo Vlkovciach ani raz v parlamentných voľbách za obdobie rokov 1994 - 2023 nevyhrali ľavicové strany Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) alebo SMER - sociálna demokracia (SMER - SD). Z tohto dôvodu predstavujú jasnú anomáliu. Predkladaná bakalárska práca teda skúma prečo tieto dve obce volia celá generácie inak ako zvyšok okresu Kežmarok.

Na základe preskúmania histórie, viacerých volebných výsledkov a pomerov v obciach, som sa v teoretickej časti zamerala na literatúru odkazujúcu na vplyv politického vodcu (Krejčí, 2004) a sociálnej skupiny (Lazarsfeld, 1968) na volebné rozhodnutie ľudí. Obe dediny sú uzavreté, a to nielen z geografického, ale aj komunitného hľadiska. Rovnako v Lendaku a aj vo Vlkovciach mali starostu, ktorý bol „v úrade“ nepretržite minimálne 12 rokov.

V rámci mojej bakalárskej práce som použila kombináciu metód výskumu analýza dát a kvalitatívne rozhovory. Hlavnou metódou bola analýza volebných výsledkov parlamentných volieb (1994 - 2023), komunálnych volieb (1990 - 2022) a volieb do Národného zhromaždenia v roku 1960. Na získanie hlbšieho porozumenia postojov a motívácií obyvateľov oboch obcí som uskutočnila kvalitatívne rozhovory, najmä s poprednými predstaviteľmi miestnej politickej scény. Analýzu dát aj kvalitatívne rozhovory opisujem v druhej časti práce.

Dva fenomény Spiša – Lendak a Vlkovce, ktoré doposiaľ z hľadiska voličských preferencií ich občanov nikto neskúmal, sú príkladom toho, že skúmanie vplyvom a faktorov, ktoré

vstupujú do volebného rozhodnutia človeka, si vyžadujú naozaj komplexný prístup. O to viac je ale téma mojej bakalárskej práce zaujímavá a podnetná.

1 Teoretická časť

1.1 Politický vodca

Štáty majú svojich prezidentov a premiérov, mestá primátorov a obce starostov. Všetci spomínaní zohrávajú úlohu politického vodcu. V češtine a slovenčine však termín vodca nesie emotívny náboj, pretože evokuje spomienky na nacistickú Tretiu ríšu. Napriek tomu je vodca v akademickom jazyku neutrálny a odborný výraz, ktorý označuje najautoritatívnejšieho člena skupiny alebo inštitúcie, ktorému táto skupina priznáva právo rozhodovať. Pre komplexné porozumenie je dôležité skúmať politického vodcu nielen ako individuálnu bytosť, ale aj ako sociologicko-psychologický fenomén. Vodca je tá osoba, ktorá pomáha skupine určovať ciele, vyberá prostriedky a organizuje ju k dosiahnutiu týchto cieľov. Transformuje verejnosť a tento proces zohľadňuje širokú škálu od prání a potrieb cez nádeje a čakávania až po požiadavky (Krejčí, 2004). Politickí vodcovia majú schopnosť ovplyvňovať aj intímne záležitosti občanov; spôsob ako sa žije v rodinách, ale zasahujú aj do kultúrnych a spoločenských vecí a celkového usporiadania spoločnosti. Ich nasledovníci považujú vodcu za človeka, ktorý nesie zodpovednosť za bezpečnosť v spoločnosti (Dion, 1968).

Vodca, či už je formálny alebo neformálny, disponuje psychologickými kvalitami, ktoré mu umožňujú presvedčiť a získať podporu členov skupiny pre požadovanú činnosť. Jeho základnou politicko-psychologickou kvalitou je autorita, ktorá sa zakladá predovšetkým na úcte a až potom na prípadnom formálnom postavení v politickom zoskupení. Autorita vodcu je významná a spojená s úctou, často vychádzajúca z charizmy (Krejčí, 2004).

Na druhej strane racionálnej organizácie štátu stojí charizmatické vodcovstvo. Charizma v tomto prípade nevyplýva z inštitucionálnych alebo právnych rámcov, ale z emocionálnej väzby medzi vodcom a jeho nasledovníkmi (Weber, 1947). Sila charizmatického vodcovstva spočíva v osobnosti vodcu. Charizmatickí vodcovia sa stávajú vzormi, ktorým ich nasledovníci dôverujú, identifikujú sa s nimi a prijímajú ich hodnoty a ideály (House, 1976). Preto sa stáva, že aj keď takýto vodca odíde zo svojej funkcie, jeho vplyv na fungovanie spoločnosti pretrváva (Weber, 1947).

Práve transformačná teória vodcovstva je úzko spojená s konceptom charizmy vo vodcovstve. Jej základným princípom je presvedčenie, že úlohou vodcov je prinášať pozitívne zmeny do spoločnosti, čo zahŕňa zvýšenie motivácie, zlepšenie morálky a podpory etických hodnôt. Transformační vodcovia sú schopní zvýšiť povedomie svojich stúpencov o morálnych a etických aspektoch, a podporovať tieto hodnoty. To, čomu má slúžiť vodcovstvo podľa transformačnej teórie je väčšie dobro v spoločnosti (Burns, 1978).

Krejčí (2004) uvádza, že vodca má vplyv na svojich nasledovníkov prostredníctvom 4 rovín: nákazy, sugescie, presvedčovania a imitácie. Nákaza sa týka emocionálneho ovplyvňovania, ktoré sa uskutočňuje prostredníctvom prenosu určitého psychologického stavu a jeho nevedomého prijímania. Sugescia zahŕňa cielené neargumentované ovplyvňovanie pomocou poskytovania informácií, ktoré sú prijaté nekriticky a podvedome. Tretím v poradí je presvedčovanie, kedy hovoríme o verbálnom ovplyvňovaní uskutočňovanom racionálnou alebo pseudoracionálnou formou prostredníctvom predkladanej informácie a získavania súhlasu s ňou. Imitácia predstavuje ovplyvňovanie prostredníctvom demonštrácie konkrétnych vzorov správania a ich následného podvedomého prijímania a napodobňovania (Krejčí, 2004).

Vodcovstvo predstavuje komplexný fenomén s emocionálnymi, sociologickými a psychologickými aspektmi. Politickí vodcovia majú vplyv nielen na verejné záležitosti, ale aj na intímne sféry života občanov, akým je nepochybne aj ich volebné rozhodnutie. Preto je dôležité, aby si boli politickí vodcovia vedomí svojho vplyvu a používali ho zodpovedne a efektívne v rôznych situáciách. Nezáleží teda, či je politický vodca na čele veľkého štátu alebo malej obce, ako je to v prípade Lendaku či Vlkoviec, pretože na každej úrovni zohráva dôležitú úlohu.

1.2 Vplyv sociálnej skupiny na volebné rozhodnutie

Od narodenia sa ľudský život odohráva v rámci sociálnej skupiny, čo ovplyvňuje jeho životné rozhodnutia a správanie sa nielen v mladom, ale aj v dospelom veku. Táto skupina môže byť predovšetkým rodina, ale aj miestna komunita. Človek, ktorý je ovplyvnený sociálnou skupinou, do ktorej patrí, má aj pri volebnom rozhodovaní tendenciu brať túto skupinu do úvahy (Kerekes, 2020). Podľa teórie Lazarsfelda (1968) si voliči často vyberajú kandidátov podľa preferencií svojej sociálnej triedy. Podľa rôznych sociologických prístupov, ako je napríklad Michiganská psychologická škola (Campbell, 1980), volebné rozhodnutie

jednotlivca je ovplyvnené jeho príslušnosťou k určitej sociálnej skupine a jeho identifikáciou s politickými stranami. Hoci vplyv rodina, stranícka identifikácia a rodinné hodnoty zohrávajú v začiatkoch rozhodovacieho procesu silnú úlohu, v celkovom rozhodovacom procese sa berú do úvahy aj krátkodobé faktory, ako je osobnosť kandidáta, tématický záber kampane, ekonomická situácia a individuálne záujmy (Dalton, 1996).

Podľa Lazarsfeldovho (1968) výskumu, realizovaného v období prezidentského súboja medzi Franklinom Rooseveltom a Wendellom Willkiehom, sa preukázalo, že ľudia vo voľbách rozhodujú ako súčasť skupiny a ich volebné rozhodnutie nie je iba individuálnym aktom, ale skupinovým rozhodnutím. Jednotlivec formuje svoj volebný postoj na základe tlaku, ktorý je na neho vyvíjaný zo strany ostatných členov svojej sociálnej skupiny. Názorový smer je určovaný lídrom alebo opinion makerom skupiny. Podľa autorov majú voliči určitú predispozíciu k voľbám, ktorá ovplyvňuje ich rozhodnutie (Lazarsfeld, 1968).

Berelson (1954) identifikoval 3 spôsoby, ako sa v sociálnej skupine udržiavajú rovnaké politické postoje:

- diferenciácia: členovia danej sociálnej skupiny majú podobné záujmy, ktoré sa líšia od záujmov iných sociálnych skupín,
- transmisia: politické postoje sa prenášajú medzigeneračne z rodičov na deti,
- kontakt: členovia tej istej sociálnej skupiny sa častejšie stretávajú a diskutujú ako členovia iných sociálnych skupín.

Sociálne skupiny sú pomerne homogénne, takže volič mení svoju politickú orientáciu len v prípade, že prechádza do inej sociálnej skupiny alebo sa dochádza k zmene postojov v rámci tej, ku ktorej patrí. Štúdie ukázali, že voliči, ktorí menili svoj volebný postoj, väčšinou nakoniec hlasovali v súlade s charakteristikami, ktoré definujú ich príslušnosť k danej sociálnej skupine (Berelson, 1954). Tento proces označujeme ako reaktivácia, kedy voliči, napriek tomu, že pôvodne vyjadrovali preferencie odlišné od očakávania vzhľadom na svoju sociálnu skupinu, sa nakoniec rozhodnú voliť v súlade s očakávaniami tejto skupiny. Tento jav sa často vyskytuje v dôsledku sociálnych interakcií a väzieb. Jednotlivec je vystavený názorom svojho okolia, rodiny, priateľov, susedov alebo kolegov, ktoré môžu mať väčší vplyv na jeho konečné rozhodnutie ako informácie z médií alebo volebné kampane. Aj keď ide o aktivizáciu voličov, ktorí pôvodne nemali záujem o politiku, je táto aktivizácia ovplyvnená ich politickou

predispozíciou definovanou charakteristikami, ktoré určujú ich príslušnosť k sociálnej skupine (Berelson, 1954).

Dôležitú úlohu sociálnych skupín vo volebnom rozhodovaní podporuje aj Michiganská psychologická škola (Campbell, 1980). Podľa tohto prístupu je základným aspektom volebného správania identifikácia s politickou stranou. Volič sa rozhoduje na základe toho, s ktorou stranou sa emocionálne identifikuje. V michiganskom modeli straníckej identifikácie sa nepozerala na členstvo v strane, ale na psychologické pripojenie sa k určitej strane. Stranícka identifikácia je potom definovaná príslušnosťou k sociálnym skupinám (Campbell, 1980). Dokonca aj spôsob, ako volič posudzuje kandidáta, je výrazne ovplyvnený jeho straníckou identifikáciou, ktorou si ospravedlňuje svoje rozhodnutia (Harrop, 1987). Volebné správanie je preto veľmi podobné roli, ktorú sociálne skupiny zohrávajú v sociologickom pohľade. Napríklad, na základe náboženskej identifikácie, ako je príklad straníckej príslušnosti, je ukázané, že aj keď sa volič cíti byť katolíkom vplyvom rodiny a svojho okolia, možno ani nechodí do kostola (Campbell, 1980).

Hlavné body michiganského modelu (Campbell, 1980) sú:

- väčšina voličov je lojálna voči stranám, ktoré získali prostredníctvom rodinných vzťahov,
- vďaka svojej príslušnosti k politickým stranám voliči ľahšie spracovávajú politické informácie a rozhodujú sa, ktorú stranu majú voliť,
- stranícka identifikácia sa s časom upevňuje,
- na základe distribúcie straníckej identifikácie v populácii je možné predpovedať výsledok volieb,
- voliči, ktorí sa v konkrétnych voľbách nestotožňujú so svojou straníckou identifikáciou, sa nakoniec často vrátia k hlasovaniu v súlade so svojou straníckou identifikáciou.

Stranícka identifikácia sa často prenáša z jednej generácie na ďalšiu, pričom najčastejší prenos sa vyskytuje v rodinách strednej triedy, pričom deti častejšie prijímajú politickú príslušnosť od otca než od matky. V európskom kontexte to znamená, že ľudia sa často identifikujú s politickými stranami alebo ideológiami, ako sú pravica alebo ľavica, a to napríklad s kresťanskou demokraciou alebo komunizmom (Campbell, 1980).

Volebné rozhodnutie nie je vždy individuálny akt, ale môže to byť aj výsledok sociálneho vplyvu okolia. Ľudia majú potom prirodzenú tendenciu voliť v súlade s politickými

názormi a preferenciami ich sociálnej skupiny. Názory a postoje takejto sociálnej skupiny sú nemenné niekoľko generácií a tým ovplyvňujú aj tie nasledujúce. Voliči sa potom cítia oddane k strane, ktorú „získali“ od rodiny. Aj v obciach Lendak a Vlkovce vytvárajú tieto miestne dynamiky vplyv na rozhodovanie sa vo voľbách, kde sa individuálne preferencie často prelínajú s tými kolektívnymi.

1.3 Výskumné prípady Lendak a Vlkovce

Obrázok 1 Samosprávne kraje Slovenska

Zdroj: Wikipédia, 2022

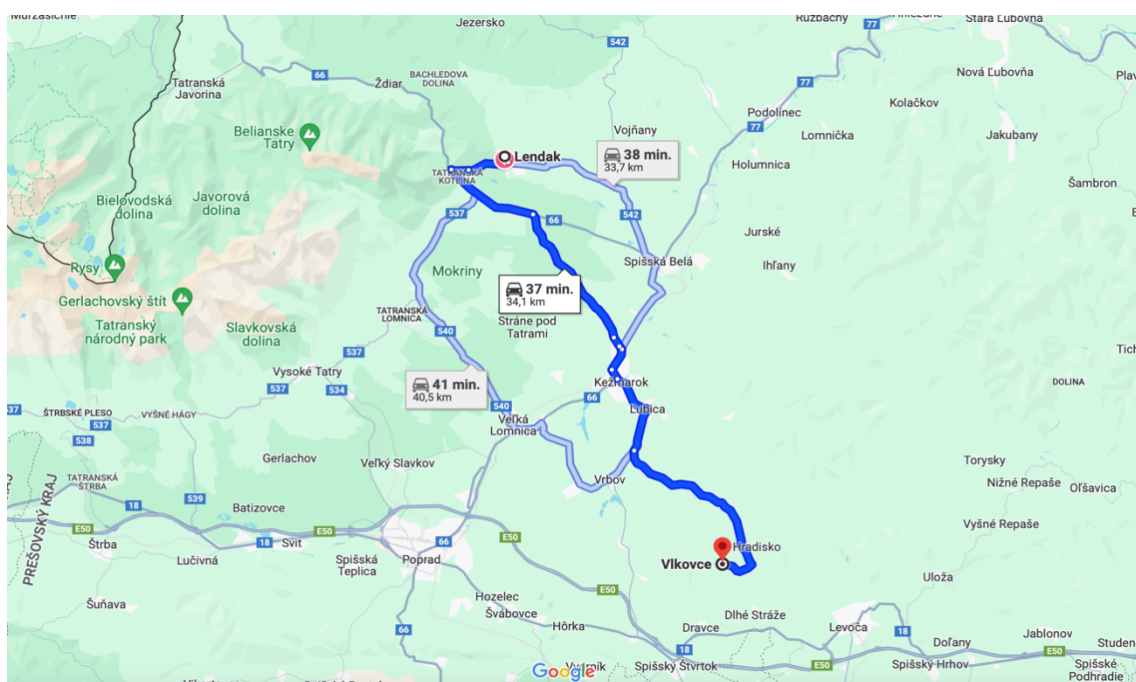

Obrázok 2 Okresy Prešovského samosprávneho kraja

Zdroj: Wikipédia, 2023

Vznik volebného rozhodnutia pod vplyvom politického vodcu alebo sociálnej skupiny sa uplatňuje nielen v globálnych politických sférach, ale aj v menších spoločnostiach, akými sú aj obce Lendak a Vlkovce. Tie sa geograficky nachádzajú na Spiši, v Prešovskom samosprávnom kraji, v okrese Kežmarok (Prešovský samosprávny kraj, 2019).

Prešovský samosprávny kraj je z hľadiska rozlohy druhým najväčším krajom na Slovensku a z hľadiska počtu obyvateľov je najväčším. Jeho rozlohu a polohu v rámci Slovenska demonštruje aj vyššie priložený obrázok, kde je Prešovský samosprávny kraj vyznačený modrou farbou. Okres Kežmarok predstavuje jeden z 13 okresov, na ktoré sa kraj administratívne delí. Ako je možné vidieť na obrázku 2, nachádza sa na západe Prešovského samosprávneho kraja, pričom zo severnej časti susedí s Poľskom. V okrese sa nachádza 41 obcí a Lendak a Vlkovce patria medzi ne (Prešovský samosprávny kraj, 2019). Vzdialenosťou sa od seba nachádzajú 34 km (Google maps, 2024) a nijakým spôsobom z hľadiska vzájomnej blízkosti sa teda nemôžu ovplyvňovať. Túto informáciu potvrdzuje aj nižšie priložená mapa, ktorá znázorňuje vzdialenosť obcí Lendak a Vlkovce.

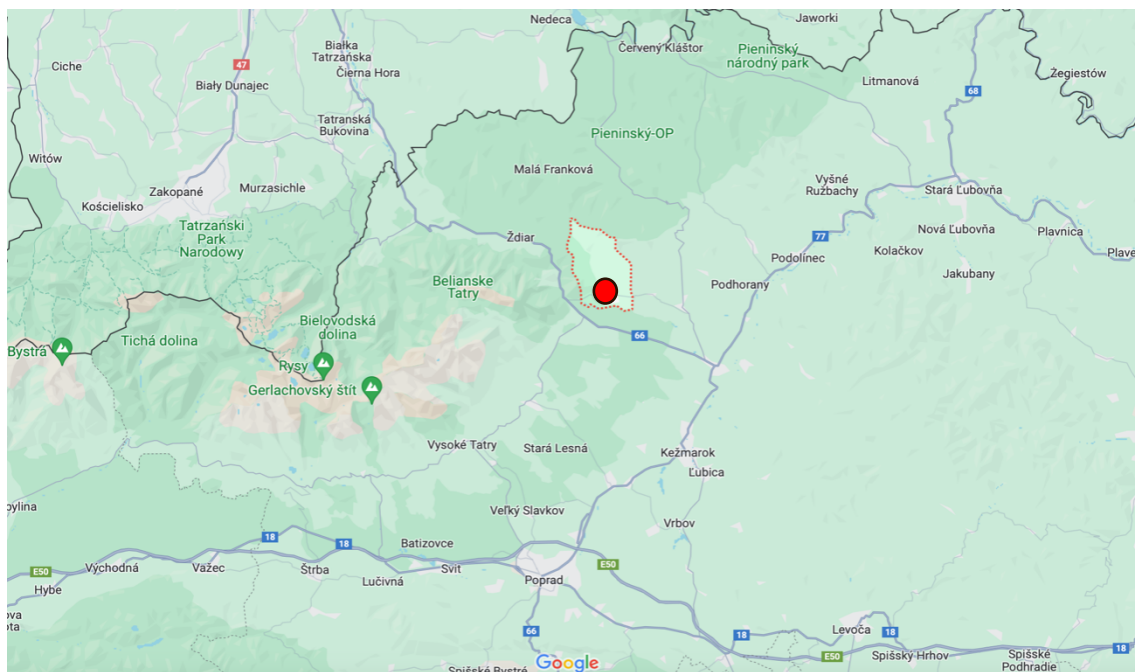
Obrázok 3 Vzájomná poloha obcí Lendak a Vlkovce

Zdroj: Google maps, 2024

Prešovský samosprávny kraj môžeme označiť ako „najmenej vzdelaný“ na celom Slovensku. Práve v okrese Kežmarok z celého kraja žije podľa údajov zo sčítania obyvateľov v roku 2021 najmenej vysokoškolsky vzdelaných ľudí a aj tých, ktorí majú úplné vzdelanie s maturitou. Rovnako sa v okrese Kežmarok z celého kraja nachádza aj najviac ľudí so základným vzdelaním a bez ukončeného vzdelania. Tieto vzdelanostné štatistiky platia aj pre obyvateľov obcí Lendak a Vlkovce. Väčšina obyvateľov okresu žije na vidieku, až 66,89 % (ŠÚSR, 2021).

Čím sa okres vyznačuje je vysoké zastúpenie rímskokatolíckych veriacich. V poslednom sčítaní sa k rímskokatolíckej cirkvi prihlásilo 79,02 % obyvateľov, čo je najviac spomedzi všetkých okresov v Prešovskom samosprávnom kraji. V Lendaku to bolo viac ako 97 % obyvateľov a vo Vlkovciach viac ako 95 % obyvateľov (ŠÚSR, 2021).

1.3.1 Obec Lendak

Obrázok 4 Poloha obce Lendak

Zdroj: Google maps, 2024

Obec Lendak leží v severozápadnej časti Popradskej kotliny, 3 km od hlavnej cesty, ktorá spája mestá Ždiar a Poprad (Obec Lendak, 2024). Na priloženej mape je znázornená

červenou bodkou, ktorá je ohraničená rozlohou obce Lendak. V obci žije 5 571 obyvateľov, pričom ich priemerný vek je 32 rokov a nezamestnanosť sa pohybuje na úrovni 6,36 %. V Lendaku má podľa posledného sčítania osôb z roku 2021 najviac ľudí stredné odborné vzdelanie bez maturity (26,44 %) a potom základné vzdelanie (25,42 %) (ŠÚSR, 2021). Danými ukazovateľmi sa žiadnym spôsobom nevymyká zvyšným obciam v okrese. V obci sa nachádzajú dva rímskokatolícke kostoly. Miestne deti majú možnosť od roku 2013 navštevovať detskú kresťanskú organizáciu eRko, ktorá má v Lendaku viac ako 80 členov. Okrem lekára a lekárne je v dedine Spojená škola s 9 triedami, materská škola a základná umelecká škola. V rámci športových aktivít tu pôsobí futbalový klub, volejbalový klub, šachový klub a sánkarský klub (Obec Lendak, 2024).

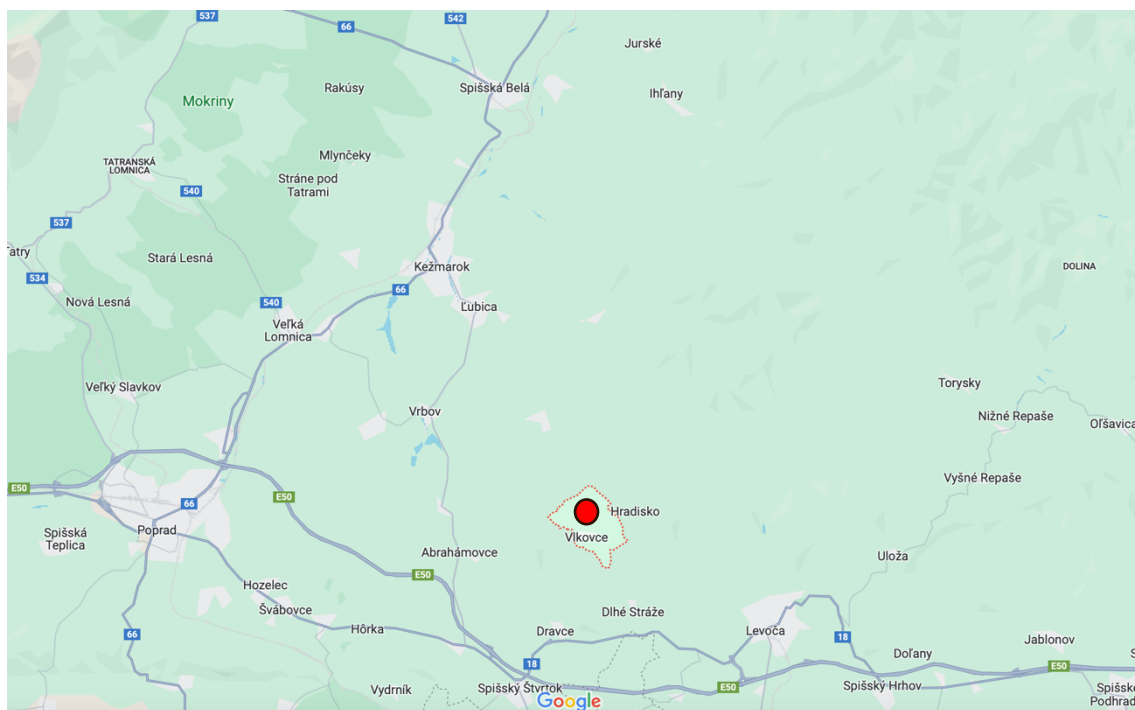
Prvá písomná zmienka o Lendaku pochádza z 13. storočia. Už v roku 1313 prišli do obce rehoľníci Strážcov Božieho hrobu, ktorí patria k najstarším rádom spätých s križiackymi výpravami. Počas obdobia prvej svetovej vojny mala v obci dominantné postavenie Slovenská ľudová strana, ako všade na katolíckom vidieku (Neupauer, 2011). Môžeme konštatovať, že Februárový prevrat v roku 1948 obec Lendak priveľmi nezasiahol. Aj počas socializmu zostal obcou silno veriacich Goralov. Obyvatelia nedopustili vznik Jednotného roľníckeho družstva (JRD) a doslova vlastným telom bránili svoju pôdu pred kolektivizáciou. Keď 21. apríla 1981 vyšli na polia družstevné traktory, pracovníkom družstva v práci zabránili niektorí občania, ktorí ich prinútili z poľa odísť (Bán, 2021).

Nezastavil sa ani život farnosti, aj keď bol v mnohom brzdený a obmedzovaný totalitným režimom. Dôkazom je postavenie železobetónového chórusu v kostole v rokoch 1959 - 61. Občania si svojpomocne vybudovali aj povestný protiatómový kryt CO (Boží hrob), presnú kópiu jeruzalemského. Ten vznikol z vykopanej jamy pri kostole, a už pri jeho stavaní verili, že budú žiť v mieri. Boží hrob pre nich predstavuje boj proti všetkému, najmä vojne. Jeho kapacita je až 200 ľudí a keby vraj prišla vojna, miestni ľudia sa majú kde skryť; k Pánovi Ježišovi (Pavlíková, 2022). Okresným súdruhom stavbu nahlásili ako protiatómový bunker a tí im doniesli aj plynové masky. Lendačania ho v roku 1962 vysvätili aj napriek tomu, že sa komunisti o ich zámere dozvedeli. Vnútri sa nachádza dvojmetrová socha Ježiša krista, ktorú miestne ženy v roku 1962 kúpili v Poľsku. Jedine vďaka osobnej intervencii súdruha Jozefa Lenárta, 1. tajomníka Ústredného výboru Komunistickej strany Československa (ÚV KSS), ju colníci v Lysej Poľane vydali. Aj keď bol ateista, bol to bývalý spolupracovník Vojtecha Vidu, niekdajšieho obyvateľa Lendaku (Bán, 2021).

Pre svoj odpor k socializmu, k ateizmu aj ku kolektivizácií Lendak trpel tým, že až do roku 1992 nemali vodovod, kanalizáciu, ani cesty. Bez ich záujmu o socializmu nemali ani súdruhovia záujem o obyvateľov Lendaku. Strediskovou obcou sa preto stala dvakrát menšia Slovenská Ves (Neupauer, 2011).

Obyvatelia Lendaku sa zúčastňovali Sviečkovej manifestácie v Bratislave, generálneho štrajku, či sa pripojili k požiadavkám Verejnosti proti násiliu (VPN). Na obecných zhromaždeniach padol návrh založiť Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) a zakladajúcu listinu podpísalo 169 občanov. Do marca 1990 sa počet navýšil na 1 178 a predsedom sa stal Ing. Ján Hudáček. Z jeho iniciatívy v obci vznikol Kresťanskodemokratický klub mládeže. Náplňou ich činnosti boli modlitbové stretnutia, besedy, hry a nové náboženské piesne (Neupauer, 2011).

1.3.2 Obec Vlkovce

Obrázok 5 Poloha obce Vlkovce

Zdroj: Google mapy, 2024

Vlkovce ležia v Levočských vrchoch, 10 km od hlavnej cesty, ktorá vedie do mesta Kežmarok. Na mape je možné vidieť obec označenú červenou bodkou a rovnako tak aj jej

územie. Aktuálne žije v obci 477 obyvateľov, pričom ich priemerný vek je 35 rokov. Nezamestnanosť sa pohybuje na úrovni 5,87 %, čím sa rovnako ako obec Lendak radí k obciam v okrese, kde je nižšia miera nezamestnanosti. Najviac obyvateľ Vlkoviec má stredné odborné vzdelanie bez maturity (23,27 %) a stredoškolským vzdelaním s maturitou disponuje 20,55 % občanov obce (ŠÚSR, 2021). V obci sa nachádza jeden kostol, fara je však v priľahlej dedine, v Tvarožnej. Počas náboženskej púte na Mariánsku horu v Levoči sú Vlkovce so svojim katarskom prechodným miestom a trasou na toto pútnické miesto. Miestne deti môžu navštevovať Základnú školu s materskou školou, ale vyučuje sa iba v dvoch triedach. V obci má od roku 2010 tradíciu kresťanské spoločenstvo Emanuel. Na pravidelných stretnutiach sa venujú rôznym katechézám, modlitbe a voľnočasovým aktivitám (Vlkovce, 2024).

Prvá písomná zmienka o obci pochádza z roku 1317. Spočiatku bola obec vo vlastníctve šľachticov a neskôr prešla pod vrchnosť cirkevnú. V obci nemali ani chrám a najbližšia fara bola v Spišskom Štvrtku, avšak luteránska. Obyvatelia Vlkoviec ale boli počas celého obdobia rímskokatolíckeho vyznania. Prvý kostol bol postavený až v roku 1936, pravdepodobne dôsledkom ťažkej majetkovej situácie. Rovnako tak nemali ani školu a deti museli chodiť do Tvarožnej. Obec patrila v 19. storočí k chudobnejším obciam Spiša. Absentovala aj občianska vybavenosť ako pošta, banka alebo družstvo (Žifčák, 2018).

Vlkovce patrili k najchudobnejším obciam Spiša, bez dobudovanej infraštruktúry a služieb obyvateľstvu. Rovnako náročná bola pre nich aj cesta vzdelávania. Neľahkú úlohu mali predovšetkým dedinskí učitelia a kňazi, ktorým ale záležalo na pozdvihnutí vzdelanostnej úrovne chudobných roľníkov a ich detí v obci. Začiatkom 20. storočia vyústili neradostné majetkové pomery odchodom niektorých rodín a jednotlivcov do USA (Obecný úrad Vlkovce, 2018).

V obciach okresu Levoča, do ktorého kedysi Vlkovce patrili, vznikali na podnet Okresného akčného výboru v Levoči miestne akčné výbory. Takýto výbor vznikol aj vo Vlkovciach. Miestne národné výbory, v ktorých nemali komunisti väčšinu, rozpustili a nahradili ich miestne správne komisie. Tak to bolo aj v prípade Vlkoviec. V období kolektivizácie poľnohospodárstva Slovenska sa v 50. a 60. rokoch začali zakladať na dedinách a v mestách jednotné roľnícke družstvá a štátne majetky (Žifčák, 2018). Kresťanské tradície a silný vzťah k pôde Vlkovčania neopustili ani počas totality (Obecný úrad Vlkovce, 2018). Prvý pokus o založenie Zväzu družstevných roľníkov prebehol vo Vlkovciach na jeseň 1968. Časť roľníkov ale do družstva nevstúpila, tí odovzdávali dodávky za poľnohospodárske produkty samostatne. Otázka JRD bola prvýkrát prerokovaná v roku 1972 a rátalo sa

s pričlenením k JRD Tvarožná. Pokusy pokračovali aj v roku 1978, čo sa ale ani vtedy nestretlo s úspechom medzi obyvateľmi. Jednotné roľnícke družstvo tu bolo založené až v roku 1979. Napokon bola všetka súkromná poľnohospodárska pôda odovzdaná JRD vo Vrbove a súkromný sektor zanikol. Po roku 1989 sa obyvatelia spoločne snažili o získanie pozemkov od Poľnohospodárskeho družstva Vrbov. Svojej pôdy sa znova ujali až o 4 roky neskôr, aby ju mohli znova samostatne obhospodarovať, čo pretrváva dodnes (Žifčák, 2018).

2 Metodológia

Okres Kežmarok a na začiatku výskumu iba obec Lendak, neboli spomedzi všetkých okresov a obcí na Slovensku vybrané náhodne. Vďaka reportáži Andreja Bána (2021) o obci Lendak, v ktorej ju nazval „štát v štáte“, som mala vedomosť, že je táto podtatranská dedina niečím výnimočná. Predtým som ju navštívila aj osobne, a nijak špeciálne sa na prvý pohľad nelíšila od zvyšných obcí v okrese. Tam skrsol môj záujem zistiť o Lendaku viac.

Ako prvé som začala analýzou výsledkov parlamentných volieb Kežmarského okresu v rokoch 1994 až 2023. Daná analýza; výsledky parlamentných volieb, predstavuje v bakalárskej práci závisle premennú. Výsledky parlamentných volieb v rokoch 1994 - 2016¹ (ŠÚSR, 2024) mi boli poskytnuté na požiadanie od pracovníka Štatistického úradu Slovenskej republiky (Rojková, 2023). Dáta výsledkov parlamentných volieb za roky 2020 a 2023 som vyhľadala na webových stránkach denníka SME (2020,2023). S dátami z výsledkov parlamentných volieb (1994 - 2023) zo Štatistického úradu Slovenskej republiky a denníka SME som pracovala v celej mojej bakalárskej práci.

Výskumom som ale objavila ďalší unikát okresu Kežmarok - Vlkovce. Mojm zistením bolo, že obe podtatranské dediny Lendak a Vlkovce, volia niekoľko desaťročí odlišne ako zvyšok obcí v okrese. V daných obciach v rokoch 1994 - 2023 nikdy nezvíťazili strany Hnutie za demokratické Slovensko (HZDS) alebo SMER - sociálna demokracia (SMER - SD), čím sa líšia od zvyšných 39 obcí a miest v okrese, kde mali, resp. majú spomínané politické strany jasnú dominanciu a víťazia už niekoľko rokov.² V časovom období 1994 - 2023 v parlamentných voľbách v Lendaku aj vo Vlkovciach jasne vyhrávalo Kresťanskodemokratické hnutie (KDH). Vyskytli sa aj výnimky, kedy strana KDH nevyhrala. Dôležité je povedať, že nevyhrali ľavicové, ale pravicové politické strany. V Lendaku v roku 1998 vyhrala Strana demokratickej koalície (SDK), ktorej bolo ale KDH členom a v rokoch 2002 a 2006 vyhrala Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana (SDKÚ). Vo Vlkovciach KDH nevyhralo tiež v roku 1998, kedy obyvatelia najviac hlasov odovzdali SDK. V oboch obciach triumfovalo v roku 2020 hnutie Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti (OĽANO), ktoré dnes nesie názov Slovensko (SME, 2020). Na základe tohto

¹ Odkaz na výsledky parlamentných volieb (1994 – 2016), poskytnuté Štatistickým úradom SR:

https://drive.google.com/drive/folders/19aDOfqWyVN7pp8GROYlPCcuaDBVwtlhj?usp=share_link

² Mnou spracované výsledky parlamentných a komunálnych volieb (1990 – 2023) okresu Kežmarok:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1VnwrBdMt47->

[WcSvr39NtmlHaaX47Wu5/edit?usp=share_link&ouid=107981053218613469690&rtpof=true&sd=true](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1VnwrBdMt47-WcSvr39NtmlHaaX47Wu5/edit?usp=share_link&ouid=107981053218613469690&rtpof=true&sd=true)

metodologického prístupu som identifikovala obce Lendak a Vlkovce ako tie, ktoré sa vymykajú voliškým štandardom okresu, a budú výskumnými prípadmi môjho výskumu.

Aj na základe vyššie spomínaných otázok som si stanovila výskumnú otázku „prečo obyvatelia obcí Lendak a Vlkovce volia inak ako zvyšok okresu Kežmarok?“. Cieľom mojej bakalárskej práce je teda zistiť čím sa Lendak a Vlkovce líšia od zvyšných obcí v okrese Kežmarok. Predkladaná bakalárska práca je aj na základe vyššie spomenutého koncipovaná ako zmiešaný dizajn; mix dizajn kvantitatívneho a kvalitatívneho výskumu. Dôvodom je spracovanie numerických dát, teda volebných výsledkov, ale aj následné rozhovory, ktoré dokladajú zistenia z analyzovaných dát. Z hľadiska typu výskumného dizajnu sa jedná o komparatívnu prípadovú štúdiu.

Okrem zozbieraných a porovnaných dát v prípade volebných výsledkov som sa zamerala aj na porovnanie dát ako vzdelanosť, nezamestnanosť, počet podnikateľov a počet obyvateľov hlásajúcich sa k rímskokatolíckemu náboženstvu. Údaje pochádzali zo sčítania obyvateľov Slovenska v rokoch 2011 (ŠÚSR, 2011) a 2021 (ŠÚSR, 2021). V týchto prípadoch boli štatistické údaje obcí Lendak a Vlkovce veľmi podobné so zvyšnými obcami v okrese, teda sa žiadnym spôsobom nelíšili a nepreukázala sa ich anomália.

Keďže sa socioekonomické dáta nepreukázali ako tie, ktoré by vysvetľovali moju výskumnú otázku „prečo obyvatelia obcí Lendak a Vlkovce volia inak ako zvyšok Kežmarského okresu“, začala som sa bližšie zaoberať postavou starostu. Motivoval ma k tomu fakt, že v Lendaku pôsobil jeden zo starostov nepretržite 24 rokov a vo Vlkovciach 12 rokov. Následne som analyzovala výsledky komunálnych volieb v rokoch 1990 - 2022, ktoré v práci predstavujú nezávisle premennú (ŠÚSR, 2024), a z ktorých vyplynulo, že Lendak a ani Vlkovce nikdy nemali starostu, ktorý by sa hlásil k stranám HZDS alebo SMER - SD. To preukazuje jasnú anomáliu obcí, pretože vo zvyšných obciach v okrese je trend opačný. S dátami z výsledkov komunálnych volieb, ktoré som spracovala aj v spoločnej tabuľke, budem pracovať v celej bakalárskej práci. Objavenie dôvodov a príčin, prečo sa celé generácie týchto obcí vymykajú volebným zvyklostiam Kežmarského okresu ma motivovalo k štúdiu ďalších dát a informačných zdrojov.

Ako prvého som kontaktovala súčasného starostu Lendaku Miroslava Koščáka, čo bol cieleň výber vzhľadom na teoretické poznatky o politickom vodcovi. Zvyšných respondentov, ktorých bolo spolu 5, som kontaktovala rovnako cielene na základe kritéria, ktoré som si stanovila – aktívne pôsobenie v rámci obce. Mojim zámerom bolo stretnúť sa s bývalými starostami Jánom a Pavlom Hudáčkovcami, dlhoročným kňazom obce a obyvateľkou obce,

ktorá v Lendaku pracovala a dlhodobo žije. So všetkými sa mi podarilo rozprávať sa buď osobne alebo telefonicky. Všetci respondenti boli dopredu oboznámení s témou rozhovoru, ale viedli sme neštruktúrovaný rozhovor, založený zväčša na ich spomienkach zo života a osobných skúsenostiach vyplývajúcich z čias vykonávania povolania.

Vlkovce predstavujú obec s výrazne menším geografickým rozsahom a populáciou v porovnaní s Lendakom (ŠÚSR, 2021). Prvýkrát som Vlkovce osobne navštívila 2. februára 2024. Rovnako ako v prípade Lendaku som aj vo Vlkovciach ako prvého kontaktovala súčasného starostu obce Jána Kalatu. S ním ani s bývalými starostami sa mi nepodarilo uskutočniť rozhovory, pričom dôvodom bolo ich odmietnutie alebo nereagovanie na správy či telefonáty. Rovnaký neúspech som zaznamenala pri obyvateľovi obce Jánovi Kelnerovi. Pri ich výbere bol môj zámer a kritérium rovnaké ako v prípade Lendaku, a teda aktívne a dlhodobé pôsobenie v rámci obce. Napriek tomu som počas mojej návštevy Vlkoviec nadviazala kontakt s 5 obyvateľmi obce, zastupujúcimi rôzne vekové kategórie. Ich výber bol náhodný a s každým z nich som viedla krátky spontánny rozhovor, zameraný na tému mojej bakalárskej práce.

Všetky prechádzajúce dáta pochádzajú z obdobia po roku 1989. Preto som po preštudovaní historických kníh o Lendaku (Neupauer, 2011) a Vlkovciach (Žifčák, 2018) navštívila Štátny archív Ministerstva vnútra v Poprade, kde som si potvrdila a rozšírila poznatky získané z kníh. Z historických dokumentov, ktoré ale za daný región ešte archívom neboli spracované, som získala iba výsledky volieb do Národného zhromaždenia v roku 1960 (Štátny archív v Prešove, 1960). Tieto dáta sú v bakalárskej práci ďalšou nezávislou premennou. Ku dokumentom z iných rokov som prístup nemala. Analýzou dokumentov som zistila, že obce už počas socializmu vystupovali proti štátnemu režimu formou odovzdaných hlasov proti kandidátovi, čomu sa bližšie venujem v praktickej časti mojej bakalárskej práce (Štátny archív v Prešove, 1960).

Celkovo celá metodológia práce spočíva nielen v analyzovaní výsledkov rôznych druhov volieb za pomerne široké časové obdobie, ale aj študovaní historických kníh obcí a stretnutí s obyvateľmi obcí a ich hlavnými predstaviteľmi.

3 Zistené anomálie

3.1 Obec Lendak

„Tu sú ľudia tvrdí, zocelení, nedovolili prienik cudzím, ľudia by cudzieho medzi seba nevpustili.“ Eva Hudáčková, obyvateľka Lendaku, 2024.

„Štát v štáte“, ako aj miestni svoju obec označujú je naozaj pozoruhodným prípadom. Z hľadiska politických preferencií jej obyvateľov ju nikto predtým neskúmal. Skutočnosť, že Lendak je verný strane KDĽ je verejne známa, ja som však hľadala zárodok tejto priazne.

Lendak sa vymykal „normálu“ už počas totality. Občania počas komunistického režimu bránili svoju pôdu vlastným telom, keďže si na ňu zarobili ťažkou prácou v zahraničí a predstavovala pre nich zdroj príjmu na užívanie viacpočetných rodín. Neboli ochotní sa vzdať ani viery a veľakrát pre ňu riskovali (Neupauer, 2024). Počas hlbokého komunizmu dovezli z Poľska sochu Ježiša v životnej veľkosti a iba vďaka osobným známostiam Vojtecha Vidu - obyvateľa Lendaku, ju colníci povolili previesť (Hrtus, 2024).

Prvá anomália Lendaku sa prejavila už počas komunistického režimu, konkrétne volieb do Národného zhromaždenia v roku 1960. V zápise zo dňa volieb možno vidieť odlišnosť Lendaku od zvyšku obcí v okrese (Štátny archív v Prešove, 1960). Zo 41 obcí a miest v okrese až v 28 z nich sa neodovzdal ani jeden hlas proti kandidátovi. Naopak, obyvatelia Lendaku odovzdali až 36 hlasov proti kandidátovi, čo ale v tom čase pre obec s počtom zapísaných voličov 1 022 predstavuje 3,5 % zo všetkých odovzdaných hlasov. Najviac hlasov (7) proti kandidátovi na počet obyvateľov odovzdali v obci Jezersko; 4,8 % zo všetkých odovzdaných hlasov. Obyvatelia ďalších 11 obcí vo voľbách do Národného zhromaždenia odovzdali aspoň 1 hlas proti kandidátovi, avšak ani v jednej obci to nebolo viac ako v prípade Lendaku (Štátny archív v Prešove, 1960).

Lendak viackrát navštívili aj viacerí predstavitelia KDĽ. Bývalý premiér Mikuláš Dzurinda práve v Lendaku odštartoval oficiálnu kampaň pred referendum o vstupe Slovenska do Európskej únie (Frank, 2003). Nakoniec, boli to práve vlády týchto pravicových strán, ktoré obec najviac finančne podporili (Hudáček, 2024). Medzi rokmi 1998 až 2006, kedy bol na čele vlády Slovenskej republiky Mikuláš Dzurinda, sa v Lendaku spustila čistička odpadových vôd, zriadilo sa centrum voľného času, postavila sa nová telocvičňa, bola zriadená umelecká škola, multimedialná bezbariérová učebňa a vybudované nové ihrisko s novými šatňami. Čo je ale podstatné a vyplýva to aj z názvu hnutia, jednou z nosných priorít KDĽ je kresťanstvo. To je

neoddeliteľnou súčasťou každodenného života Lendačanov. Náboženstvo spája obec ako sociálnu skupinu, čo podporoval aj dlhoročný kňaz Lendaku Mário Anton Hrtus. Pre Lendačanov bol jednotiacim prvkom, ktorý združoval náboženskú komunitu v obci (Hudáčková, 2024). V obci stále žije a ako kňaz v Lendaku pôsobil 40 rokov (1975 - 2015) (Neupauer, 2011). Už počas socializmu pašoval do obce katolícke knihy a záznamy svätých omší, ktoré rozdával medzi miestnych. Práve vďaka nemu sa viera v Lendaku udržovala aj vtedy, keď inde bola zakázaná (Hrtus, 2024). Nielen v minulosti, ale aj dnes je pre nich náboženstvo dôležitou hodnotou, ktorá spája obec ako sociálnu skupinu. Na 5 svätých omšiach sa počas nedele vystrieda celá obec, teda všetky vekové kategórie (Hudáček, 2024). V obci sa organizujú kultúrne podujatia s náboženským kontextom ako Karneval svätých, Misijné púte do Levoče alebo stretnutia koledníkov Dobrej noviny (Lendak, 2024).

Vďaka uzavretosti Lendaku je jej obyvateľ členom úzkej sociálnej skupiny už od narodenia, a tá ho dokáže ovplyvniť aj v prípade volebného rozhodnutia. V celom rozhodovacom procese hrajú podstatný vplyv silné faktory ako je rodina a rodinné hodnoty, ktoré sú pre Lendak charakteristické. Práve podľa Michiganského modelu väčšina voličov cíti oddanosť k strane, ktorú získali skrz vzťahy v rodine (Campbell, 1980). Morálna kresťanská základňa Lendačanov, ktorú podporovala a budovala prítomnosť dlhoročného kňaza a kresťanských organizácií je tiež jedným z vysvetlení politického správania obyvateľov obce.

Za väčšiu finančnú pomoc od pravicových vlád mohli Lendačania vďaka ich starostom, resp. starostovi, keďže bol aktívnym členom KDĽ. To, že vedúci predstaviteľ obce priamo či nepriamo vplýva na volebné rozhodnutie občanov som potvrdila aj analýzou komunálnych volieb okresu Kežmarok v rokoch 1990 - 2022. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že ak sa starosta hlásil k nejakej politickej strane, teda za ňu kandidoval v komunálnych voľbách, rovnaká strana vyhrala aj v nasledujúcich parlamentných voľbách.³ Pozorujeme teda pozitívnu koreláciu medzi politickou preferenciou starostu a politickou preferenciou obyvateľov obce. To platí aj v prípade Lendaku, ktorý je verný strane KDĽ, tak ako jeho starostovia. V Lendaku ani raz nevyhral starosta, ktorý by kandidoval s podporou strán HZDS alebo SMER - SD, či iných ľavicových strán, čím sa líši od iných obcí v okrese. Absencia ľavicovo orientovaného starostu je poslednou anomáliou tejto podtatranskej obce. V prípade zvyšných obcí v okrese je trend

³ Mnou spracované výsledky parlamentných a komunálnych volieb (1990 – 2022) okresu Kežmarok: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1VnwrtdBdMt47-WcSvr39NtmlHaaX47Wu5/edit?usp=share_link&oid=107981053218613469690&rtpof=true&sd=true

opačný – zvolenými starostami boli väčšinou tí s podporou strán HZDS či SMER - SD. Tieto strany potom vyhrávali aj v parlamentných voľbách. Okrem Vlkoviec, ktorým sa v práci venujem, sa v okrese Kežmarok nachádza už iba obec Krížová Ves, kde zvolený starosta nikdy nekandidoval za ľavicové strany. Avšak aj napriek tomu je medzi jej obyvateľmi populárny politik Robert Fico, čo môžeme pozorovať aj v prípade niekoľkých výsledkov parlamentných volieb.

Od roku 1989 zažil Lendak iba 3 starostov. Boli nimi Ján Hudáček, Pavel Hudáček (menovci) a súčasný starosta Miroslav Koščák. Druhý menovaný v obci „starostoval“ nepretržite 24 rokov (1998 - 2022) (ŠÚSR, 2024). Oboch starostov Hudáčkovcov možno popísať ako iniciatívnych a verných hnutiu KDĽK. Stoja za vybudovaním novej cesty, čističky odpadových vôd, či umeleckej školy. Ľudia im dôverovali, pretože chceli Lendak budovať a zlepšovať tak život jeho obyvateľov, čo platí najmä pre Pavla Hudáčka, keďže z nich v obci pôsobil najdlhšie. Disponoval autoritou, ale zároveň aj charizmou, na základe čoho sa s ním vedeli Lendačania ľahko, ale silne identifikovať. Za jeho pôsobenia sa z obce, ktorá nemala počas socializmu vodovod ani plyn, stala infraštruktúrne aj kultúrne vyspelá dedina. Postava starostu sa na základe týchto dát, ale aj výpovedí jej občanov, ukázala ako jedna z kľúčových faktorov, ktorá zasahovala a mala vplyv na volebné rozhodnutia Lendačanov.

Lendak, ako uzavretá komunita ľudí, pomaly otvára svoje brány svetu, no stále s hrdosťou zachováva svoje goralské korene a identitu Lendačanov. Ich súdržnosť a pocit spoločenstva zohrávajú kľúčovú úlohu pri formovaní miestnej politiky, kultúry a celkového obrazu Lendaku.

3.2 Obec Vlkovce

Dedina je obklopená kopcami a lesmi, tichým prostredím, nenachádza sa v nej krčma či fara, a leží dlhých 10 km od hlavnej cesty smerom na Kežmarok. Izolovaná je už od nepamäti, vzhľadom na územné rozloženie obce (Obecný úrad Vlkovce, 2018). Ak porovnáme Vlkovce s Lendakom, jedná sa z hľadiska rozlohy či počtu obyvateľov o oveľa menšiu obec.

Prvá anomália Vlkoviec oproti iným obciam v okrese Kežmarok sa objavila už počas volieb do Národného zhromaždenia v roku 1960. Z počtu zapísaných voličov 166, 1,2 % z nich odovzdalo svoj hlas proti kandidátovi. Radili sa tak k ďalším 12 obciam v okrese, ktoré vyjadrili aspoň nejaký nesúhlas (Štátny archív v Prešove, 1960). Okrem odporu s postavením JRD je možné teda aj hlasy proti kandidátovi identifikovať ako prejavy voči totalitnému režimu.

Rovnako ako v prípade ďalších dedín v okrese, atmosféra volieb vo Vlkovciach bola zaznamenaná ako „dobrá“ (Štátny archív v Prešove, 1960). To, že medzi obyvateľmi nikdy nevládli sympatie voči komunistickej ideológii mi potvrdil počas mojej návštevy Vlkoviec jeden z miestnych obyvateľov. Tento postoj sa odráža aj vo voličskom správaní po roku 1989, keďže aj Vladimíra Mečiara s Robertom Ficom podľa jeho slov považujú za komunistov.

Výsledkami parlamentných volieb v rokoch 1994 - 2023 som objavila tento podtatranský unikát, ktorý so známejším Lendakom nemá na prvý pohľad nič spoločné, ale pravda je iná. Okrem už spomínaných výsledkov ich spája silná podpora KDĽ, ktorá je ale v prípade Vlkoviec oveľa väčšia. Spomedzi všetkých obcí a miest v okrese Kežmarok sú Vlkovce politickej strane KDĽ najvernejšie. V nijakej inej obci v okrese Kežmarok nemá takú veľkú podporu, čím predstavujú jasnú anomáliu. Pôvod tejto priazne je neznámy a je možné iba predpokladať katolícku vieru ako jeden z dôvodov ich priazne. Tá sa totiž objavila v každej z výpovedí respondentov ako faktor, ktorý pri voľbách zohľadňujú a je pre nich veľmi dôležitý. To, čo spájalo výpovede ľudí vo Vlkovciach bol dôraz na hodnoty, najmä vieru. So stranou KDĽ sympatizujú z dôvodu ich programu, regionálnej poznateľnosti členov a dôrazu na tému viery. Pri konečnom rozhodovaní zohľadňujú človeka ako celok, teda aj jeho život a hodnoty (2024).

Čo ale stojí za tak silnou podporou tejto politickej strany nie je možné s istotou určiť. Z 3 starostov – Semaňák, Harďoň, Kalata, ktorých Vlkovce od revolúcie mali, iba prvý z nich kandidoval za KDĽ a vyhral v 2 funkčných obdobiach (1990 - 1998) (ŠÚSR, 2024). V komunálnych voľbách v roku 2002 ešte pán Harďoň vyhral s podporou strán SDKÚ, DÚ a ANO, ale inak vo všetkých komunálnych voľbách vyhrali ako nezávislí kandidáti. Z danej skutočnosti ale vyplýva jasná odlišnosť Vlkoviec od zvyšných obcí v okrese Kežmarok. V obci nikdy nevyhral starosta, ktorý by kandidoval s podporou strán HZDS alebo SMER - SD, či iných ľavicovo orientovaných strán. Nie je možné ale tvrdiť, tak ako v prípade Lendaku, že starosta bol tým, ktorý by mal vplyv na volebné rozhodnutia jej občanov. Neexistuje tu korelácia medzi straníckou príslušnosťou starostu a voličskou preferenciou obyvateľov obce. Na druhej strane obaja starostovia Harďoň aj Kalata (2024) mne osobne priznali, že sú voličmi KDĽ. Nepodarilo sa mi ale spraviť väčší rozhovor ani s jedným zo starostov, kedy by sa k danej téme širšie vyjadrili. Zároveň ale, keď sa pozrieme napríklad na obec Huncovce, ktoré sa nachádzajú tiež v okrese Kežmarok, aj v nej mali jedného starostu nepretržite 24 rokov (1990 - 2014) a tiež kandidoval vždy ako nezávislý, v obci ale vyhrávala strana HZDS a neskôr SMER

- SD. A tento trend je viditeľný aj medzi inými obcami v okrese, kde bol starosta „nezávislým kandidátom.“

Uzavretosť a úzka komunita ľudí, ktorí sa vzájomne poznajú a majú podobné potreby Vlkovce predurčujú k tomu, že sú jej obyvatelia vzájomne ovplyvnení aj pri volebnom rozhodovaní. V takto malej obci sú ich diskusie a vzájomný kontakt častejšie, ako v prípade väčšej obce. Práve kontakt je jeden zo spôsobov, ktoré identifikoval Berelson (1954), na základe ktorého sa v sociálnej skupine udržiavajú rovnaké politické postoje. Stranická identifikácia je prenositeľná z generácie na generáciu, najčastejšie v rodinách strednej triedy, kam je možné obec zaradiť. Pri poukazaní na Vlkovce ako úzku sociálnu skupinu je dôležitý fakt, že sa nachádzajú geograficky ďaleko od väčšieho mesta, čím sa podporuje ich homogenita. Samozrejme, aj samotný starosta je súčasťou sociálnej skupiny, ktorú dokáže z jeho pozície ovplyvniť, keďže v nej má rolu politického vodcu. Obyvatelia sa s ním identifikujú a zdieľajú jeho hodnoty.

Obec Vlkovce sa už v minulosti odlišovala od zvyšku obcí v okrese svojim odporom voči komunistickej ideológii. Dnes sa naopak vyznačujú silnou podporou strany KDĽK už od parlamentných volieb v roku 1994, ktorá je najväčšia v celom okrese. Za silnou podporou KDĽK stojí dôraz na tému kresťanstva, ktoré obyvatelia Vlkoviec a rovnako predstavitelia tejto politickej strany zdôrazňujú. Pri poslednom sčítaní obyvateľov sa až 97 % Vlkovčanov prihlásilo k rímskokatolíckej viere. Podstatná je aj uzavretosť dediny ako sociálnej skupiny, čo má podľa viacerých výskumov vplyv aj na volebné rozhodovanie. Na základe prípadu Vlkoviec je teda možné konštatovať, že silná pozícia starostu ako politického vodcu, nie je až tak zásadná, tá ktorá by vplývala na volebné rozhodnutie obyvateľov obce. Na druhej strane nie je ani možné vylúčiť, že by starostovia Vlkoviec nemali žiaden vplyv na volebné rozhodnutia obyvateľov obce, a to vzhľadom na skutočnosť, že obec je naozaj malá komunita ľudí, kde sú vzájomné vzťahy obyvateľov úzko previazané. V takomto prostredí, kde je starosta ako politický vodca vo funkcii viac ako 10 rokov, má aj jeho názor, najmä ten politický, vplyv a váhu. Avšak, bez jeho priamej politickej príslušnosti a rozhovoru to nie je možné s určitosťou tvrdiť.

Záver

Skúmanie na prvý pohľad dvoch rovnakých obcí, ktoré sa žiadnym spôsobom nelíšia od zvyšku okresu Kežmarok ukázalo, že obce nie sú rozdielne iba od zvyšku okresu Kežmarok, ale do určitej miery aj vzájomne. Bakalárska práca poukazuje nielen na dva podtatranské fenomény, ale dáva do pozornosti aj fakt, že faktory ako vzdelanie či nezamestnanosť nemusia byť tými najkľúčovejšími v prípade skúmania volebného rozhodovania občanov.

Výsledky parlamentných volieb (1994 - 2023), predstavujú základ tejto bakalárskej práce. Odpovede na to, čím sa Lendak a Vlkovce líšia od zvyšných obcí v okrese Kežmarok vysvetľujú viaceré udalosti. Jedným z vysvetlení odlišností sú voľby do Národného zhromaždenia v roku 1960, kedy Lendak a Vlkovce patrili medzi 13 zo 41 obcí v okrese, ktoré odovzdali svoj hlas proti kandidátovi. Vynikali aj po roku 1989 svojou silnou podporou hnutia KDH, ktorá je v prípade dominantného víťazstva ľavicových strán v iných obciach v okrese unikátna. S hnutím ich okrem témy viery spája aj podpora zo strany ich starostov ako politických vodcov, čo v tomto prípade platí iba pre obec Lendak. Tí nikdy nekandidovali za strany HZDS alebo SMER – SD, čím sa líšia od iných obcí v okrese Kežmarok.

Prečo teda ale obyvatelia obcí Lendak a Vlkovce volia inak ako zvyšok okresu Kežmarok? Rozhovory a dáta naznačujú, že už z minulosti za tým stojí ich zlá skúsenosť s predstaviteľmi komunistického režimu, najmä z dôvodu zakazovania viery, ktorá je pre obe obce dôležitá. Následne až vlády pravicových strán posunuli najmä Lendak „dopredu“, a to finančnou podporou projektov. K týmto stranám patrilo aj KDH, s ktorým Lendak a Vlkovce spájajú hodnoty kresťanstva a regionálne známych kandidátov, ale aj starostovia ako politickí vodcovia. Tí za KDH kandidovali a presúvali tak svoje sympatie aj na obyvateľov. Dôležitá je aj dĺžka ich pôsobenia ako starostov - 24 a 12 rokov, ktorá upevňovala dôveru obyvateľov nielen v ich kroky, ale aj názory. Obe obce sú uzavreté sociálne skupiny, kde ich obyvatelia udržiavajú úzke vzťahy, na ktorých si zakladajú a chránia pomyselné hranice obce. To vedie k tomu, že volič volí tak, ako volí jeho sociálna skupina, ktorá ho ovplyvňuje v skoršom aj v neskoršom veku a má najmä vplyv na jeho volebné rozhodnutie.

Téma mojej bakalárskej práce je nepochybne zaujímavá oblasť, ktorá ponúka rôzne smery skúmania otázky voličského správania. Pre ďalší prípadný výskum by som navrhovala podrobnejšie preskúmať aj zvyšné mestá a obce, ktoré sa v okrese Kežmarok nachádzajú. Rozhovory s viacerými obyvateľmi obce, kronikármi či historikmi, by výskumníkovi priniesli

nové príčiny a odpovede. Dovolím si ale konštatovať, že práca ponúka kvalitný základ na hlbšie skúmanie volebných výsledkov okrese Kežmarok a pootvorila pomyselné dvere ďalším akademickým prácam.

Summary

An examination at first sight of two identical villages that are in no way different from the rest of the Kežmarok district showed that the villages are not different not only from the rest of the Kežmarok district, but also to some extent from each other. Bakalárska the thesis not only points out two phenomena in the subtropics of the Tatras, but also draws attention to the fact that factors such as education or unemployment may not be the most crucial when examining the electoral decision-making of citizens.

The results of the parliamentary elections (1994-2023), present the basis of this thesis. Answers to what Lendak and Vlkovce differ from the rest of the municipalities in the Kežmarok district are explained by several events. One explanation for the differences is the elections to the National Assembly in 1960, when Lendak and Vlkovce were among 13 of the 41 municipalities in the district, that cast their vote against the candidate. They also stood out after 1989 for their strong support for the KDH movement, which, in the event of a dominant victory left-wing parties in other municipalities in the district is unique. With the movement, in addition to their the theme of faith, the support of their mayors as political leaders, which in this case only applies to the municipality of Lendak. The latter have never stood for HZDS or SMER - SD parties, which makes them different from other municipalities in the Kežmarok district.

So why do the inhabitants of Lendak and Vlkovce vote differently than the rest of the Kežmarok district? Interviews and data suggest that their past bad experiences with communist regime officials are behind this, especially because of the banning of religion, which is important to both villages. Subsequently, it was only the governments of the right-wing parties that moved Lendak in particular 'forward', by financially supporting projects. These parties included the KDH, with which Lendak and Vlkovce are linked by the values of Christianity and regionally well-known candidates, as well as the mayors as political leaders. The latter ran as candidates for the KDH and thus also transferred their sympathies to the inhabitants. Also important is the length of their tenure as mayors - 24 and 12 years, which strengthened the residents' trust not only in their actions but also in their views. Both municipalities are closed

social groups where their residents maintain close relationships on which they base and protect the imaginary boundaries of the municipality. This leads to the electorate voting as their social group votes, which influences them both earlier and later in life and has a particular impact on their electoral decision.

The topic of my bachelor's thesis is undoubtedly an interesting area that offers different directions of exploring the issue of voting behaviour. For further possible research I would suggest to examine in more detail the remaining towns and villages located in the district of Kežmarok. Interviews with several residents of the village, chroniclers or historians would provide the researcher with new causes and answers. However, I dare say that the thesis offers a good basis for a deeper investigation of the electoral results of the Kežmarok district and has opened an imaginary door for further academic work.

Zoznam použitej literatúry

BÁN, Andrej. Nepoddali sa ani komunistom: „štát v štáte“ Lendak volil vždy SDKÚ a KDH, nie Mečiara ani Fica. *DenníkN* [online]. N Press, 2021 [cit. 2023-12-21]. Dostupné z: <https://dennikn.sk/2520526/nepoddali-sa-ani-komunistom-stat-v-state-lendak-volil-vzdy-sdku-a-kdh-nie-meciara-ani-fica/>

BERELSON, Bernard R., Paul F. LAZARFELD a William N. MCPHEE. *Voting: A Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign* [online]. Chicago: The University of Chicago Press, 1954 [cit. 2023-12-20]. ISBN 0-226-04350-9. Dostupné z: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=Iux07CCye5QC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Voting+A+Study+of+Opinion+Formation+in+a+Presidential+Campaign&ots=zs_eblhAAM&sig=e76XZN0UdcEHYzSduMkFXAJtsL8&redir_esc=y#v=onepage&q=Voting%20A%20Study%20of%20Opinion%20Formation%20in%20a%20Presidential%20Campaign&f=false

BURNS, James MacGregor. *Transforming leadership : a new pursuit of happiness*. New York : Atlantic Monthly Press, 1978. ISBN 0-87113-866-2.

CAMPBELL, Angus, Philip E. CONVERSE, Warren MILLER a Donald STOKES. *The American Voter* [online]. University of Chicago, 1980 [cit. 2023-12-31]. ISBN 0-226-09254-2. Dostupné z: https://books.google.sk/books?hl=sk&lr=&id=JeYUrs_GOcMC&oi=fnd&pg=PA18&dq=Campbell+et+al.+1980&ots=wlaABHRqte&sig=QXcCLhx4-TTWZg5q2Jf0YQ-gDiw&redir_esc=y#v=onepage&q=Campbell%20et%20al.%201980&f=false

DALTON, Russell J. *Citizen politics : public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. 2. Chatham : Chatham House, 1996. ISBN 1-56643-026-7.

DION, León. *The Concept of Political Leadership: An Analysis* [online]. Université Laval: Canadian Journal of Political Science / Revue Canadienne De Science Politique, 1968 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/3231692>

FRANK, Michal. Dzurinda začal kampaň, hokej sledoval v Prešove U Greka. *Korzar* [online]. 2003 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://korzar.sme.sk/c/4618804/dzurinda-zacal-kampan-hokej-sledoval-v-presove-u-greka.html>

HARDONĽ, Peter, bývalý starosta obce Vlkovce (telefonická komunikácia). 8.2.2024.

HARROP, Martrin a Wiliam MILLER. *Psychological, economic and sociological models of voting*. London: Macmillan, 1987. ISBN 978-1-349-18912-0.

HOUSE, Robert J. *Theory of Charismatic Leadership: Working Paper Series* [online]. University of Toronto, 1976 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED133827.pdf>

HRTUS, Mário Anton, kňaz (ústna komunikácia). Lendak, 8.2.2024.

HUDÁČEK, Ján, bývalý starosta Lendaku (ústna komunikácia). Lendak, 2.2.2024.

HUDÁČEK, Pavel, bývalý starosta Lendaku (ústna komunikácia). Lendak, 8.2.2024.

HUDÁČKOVÁ, Eva, bývalá učiteľka a obyvateľka Lendaku (ústna komunikácia). Lendak, 2.2.2024.

KALATA, Ján, starosta obce Vlkovce (ústna komunikácia). Vlkovce, 2.2.2024.

KEREKES, Daniel. *Ako skúmať priestorové vzorce volebného správania v metskóm prostredí? Prípád Prahy*. Online, Dizertačná práca, vedoucí doc. PhDr. Roman Chytilík, Ph.D. Brno: Masarykova Univerzita, 2020. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/vplvs/Kerekes_dizertacna_praca.pdf [cit. 2024-04-28].

Kežmarok (okres) - Výsledky parlamentných volieb 2020 Čítajte viac: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/vysledky/presovsky-kraj/kezmarok>. *SME* [online]. [cit. 2024-03-20]. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/vysledky/presovsky-kraj/kezmarok>

Klíma, Michal. 1998. Volby a politické strany v moderných demokraciách. Praha: Radix.

KREJČÍ, Oskar. *Politická psychologie*. Praha: Ekopress, 2004. ISBN 80-86119-84-X

KRIVÝ, Vladimír. *Politické orientácie na Slovensku - skupinové profily*. Bratislava: IVO, 2000. ISBN 80-88935-14-8.

LAZARFELD, Paul F., Bernard BERELSON a Hazel GAUDET. *The People'S Choice: How the Voter Makes Up His Mind in a Presidential Campaign*. New York Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 1968. ISBN 9780231896146.

Lendak - Výsledky parlamentných volieb 2020. *SME* [online]. 2020 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/vysledky/presovsky-kraj/kezmarok/lendak>

Lendak [online]. In: GOOGLE MAPY. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.google.sk/maps/place/059+07+Lendak,+Slovensko/@49.2538935,20.3066215,13z/data=!3m1!4b1!4m6!3m5!1s0x473e185214819cbb:0x6f83c67c9f603e5d!8m2!3d49.2372876!4d20.3519188!16s%2Fm%2F026d6t2?hl=sk&entry=ttu>

Lendak a Vlkovce [online]. In: GOOGLE MAPY. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.google.sk/maps/dir/Lendak,+Slovensko/059+71+Vlkovce,+Slovensko/@49.1413965,20.2395198,11z/data=!3m1!4b1!4m14!4m13!1m5!1m1!1s0x473e185214819cbb:0x6f83c67c9f603e5d!2m2!1d20.3519188!2d49.2372876!1m5!1m1!1s0x473e389acdcdb2b1f:0x400f7d1c6975510!2m2!1d20.4991912!2d49.0492704!3e0?hl=sk&entry=ttu>

Lendak. *Wikipedie* [online]. 2022 [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Lendak>

NEUPAUER, Ján, kultúrny pracovník na obecnom úrade Lendak (ústna komunikácia). Lendak, 17.1.2024.

NEUPAUER, Ján. *Lendak*. 2011. ISBN 978-80-970258-7-8.

NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických strán*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997 [cit. 2023-12-27]. ISBN 80-85850-22-2. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/46960358_Systemy_politickyh_stran_uvod_do_jejich_srovnacihostudia

Obec Lendak [online]. 2024 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.lendak.sk>

OBEČNÝ ÚRAD VLKOVCE. *História* [online]. 2018 [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.vlkovce.sk/historia.html>

OBYVATELIA VLKOVIEC, (ústna komunikácia). 2.2.2024.

Oficiálne webové sídlo Vlkovce. *Obec Vlkovce* [online]. 2024 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://www.vlkovce.sk>

Okres Kežmarok. *Wikipédia* [online]. 2023 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Okres_Kežmarok

PAVLÍKOVÁ, Mária. Protiatómový kryt ako Boží hrob: Obyvatelia sa tam chodia pokloniť k Božiemu telu. *NOVINY.SK/TVJOJ* [online]. 2022 [cit. 2023-12-21]. Dostupné z: <https://www.noviny.sk/slovensko/676029-protiatomovy-kryt-ako-bozi-hrob-obyvatelia-sa-tam-chodia-poklonit-k-boziemutelu>

Predbežné hlásenie výsledkov volieb do Národného zhromaždenia. In: . Štátny archív v Prešove - pracovisko Archív Poprad: Volebný obvod číslo 65 so sídlom v Kežmarku, 1960, s. 2.

PREŠOVSKÝ SAMOPRÁVNY KRAJ. *Okresy v Prešovskom kraji* [online]. 2019 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.po-kraj.sk/sk/fakty/zakladne-informacie/okresy/>

PREŠOVSKÝ SAMOPRÁVNY KRAJ. *Okresy v Prešovskom kraji* [online]. 2019 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.po-kraj.sk/sk/fakty/zakladne-informacie/okresy/>

PREŠOVSKÝ SAMOPRÁVNY KRAJ. *Okresy v Prešovskom kraji* [online]. 2019 [cit. 2024-01-03]. Dostupné z: <https://www.po-kraj.sk/sk/fakty/zakladne-informacie/okresy/>

ROJKOVÁ, Lucia. Žiadosť o dáta [elektronická pošta]. Message to: info@statistics.sk. 31.3.2023 11:45 [cit. 2024-25-03]. Osobná komunikácia.

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. DÁTOVÉ KOCKY. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011* [online]. 2011 [cit. 2024-03-16]. Dostupné z: <https://datacube.statistics.sk>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Ekonomické a vzdelanostné charakteristiky. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021* [online]. 2021 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://gis.scitanie.sk/portal/apps/sites/#/obyvatelia>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Etno-kultúrne charakteristiky. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021* [online]. 2021 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://gis.scitanie.sk/portal/apps/sites/#/obyvatelia>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Komunálne voľby* [online]. 2024 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://volby.pravda.sk/komunalne-volby>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Lendak. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021* [online]. 2021 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://www.scitanie.sk/moja-obec/SK0413523623>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Obyvatelia. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021* [online]. 2021 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://gis.scitanie.sk/portal/apps/sites/#/obyvatelia>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Obyvatelia. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021* [online]. 2021 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://gis.scitanie.sk/portal/apps/sites/#/obyvatelia>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. PRAVDA. *Komunálne voľby Lendak* [online]. 2024 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://volby.pravda.sk/komunalne-volby?rok=2022&obec=lendak>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. PRAVDA. *Komunálne voľby Vlkovce* [online]. 2024 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://volby.pravda.sk/komunalne-volby?rok=2022&obec=vlkovce>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Výsledky v multidimenzionálnych tabuľkách. *Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2011* [online]. 2021 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://census2011.statistics.sk/tabulky.html>

ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Výsledky volieb 1990 - 2023. Online. In: . Dostupné z: <https://drive.google.com/drive/folders/19aDOFqWyVN7pp8GROylPCcuaDBVwtlhj>. [cit. 2024-04-27].

Vlkovce - Výsledky parlamentných volieb 2020. *SME* [online]. 2020 [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/vysledky/presovsky-kraj/kezmarok/vlkovce>

Vlkovce [online]. In: GOOGLE MAPY. [cit. 2024-03-07]. Dostupné z: <https://www.google.sk/maps/place/059+71+Vlkovce,+Slovensko/@49.0522413,20.4794089,14z/data=!3m1!4b1!4m6!3m5!1s0x473e389acdc2b1f:0x400f7d1c6975510!8m2!3d49.0492704!4d20.4991912!16s%2Fm%2F026dkhn?hl=sk&entry=ttu>

Vlkovce. *Wikipedie* [online]. 2022 [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlkovce>

Výsledky komunálnych volieb v meste Vlkovce. *Pravda* [online]. 1998 [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://volby.pravda.sk/komunalne-volby?rok=1998&obec=vlkovce>

VÝSLEDKY PARLAMENTNÝCH VOLIEB 2020. *SME* [online]. 2020 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2020/vysledky>

VÝSLEDKY PARLAMENTNÝCH VOLIEB 2023. *SME* [online]. 2023 [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2023/vysledky>

Výsledky parlamentných volieb SR rokov 1994 - 2016 [online]. In: ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. 2024 Dostupné z: https://drive.google.com/drive/folders/19aDOFqWyVN7pp8GROyIPCcuaDBVwtlhj?usp=share_link

Výsledky volieb v obci Lendak. *Pravda* [online]. 1990 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://volby.pravda.sk/komunalne-volby?rok=1990&obec=lendak>

Výsledky volieb v obci Vlkovce. *Pravda* [online]. 1994 [cit. 2024-03-04]. Dostupné z: <https://volby.pravda.sk/komunalne-volby?rok=1994&obec=vlkovce>

WEBER, Max. *The Theory Of Social And Economic Organization* [online]. Oxford University Press, New York, 1947 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.276724/page/n3/mode/2up>

ŽIFČÁK, František. *DEJINY VLKOVIEC. Spomienky o našej obci*. Torden, 2018. ISBN 978-80-89903-12-2.

Zoznam skratiek

ANO – Aliancia nového občana

DÚ – Demokratická únia

HZDS – Hnutie za demokratické Slovensko

JRD – Jednotné roľnícke družstvo

KDH – Kresťanskodemokratické hnutie

OLANO – Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti

SDK – Slovenská demokratická koalícia

SDKÚ – Slovenská demokratická a kresťanská únia – Demokratická strana

SMER – SD – Smer – sociálna demokracia

ŠÚSR – Štatistický úrad Slovenskej republiky

ÚV KSS - Ústredný výbor Komunistickej strany Československa

VPN – Verejnosc' proti násiliu